

Från: [REDACTED]@skanova.se>
Skickat: den 23 februari 2021 10:22
Till: SM_SE_katrineholm@sweco.se
Kopia: Elskydd /Telia Norge AS /Oslo
Ämne: 21-518 - Samrådssvar 130kV ledning Speteby - Katrineholm

Hej [REDACTED]

Telia Elskyddsärenden har inga speciella synpunkter på samrådet avseende 130kV kraftledning sträckan Katrineholm – Speteby.

Kontroll av telekablars lägen och kabelanvisning beställs via www.ledningskollen.se

Se även Telestörningsnämndens meddelande nr 21 (Avstånd mellan högspänningsledningar och lågspännings-, teleanläggningar m. m.).

<https://www.svk.se/aktorsportalen/teknik-och-entreprenad/telestorningsnamnden/?tab=document&limit=20&category=35&sort=date#documentx>

Telia önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning. Denna ståndpunkt skall noteras i planhandlingarna. Tvingas Telia vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda fiber- och kopparkablar eller anläggning för att möjliggöra exploatering förutsätter Telia att den part som initierar åtgärden även bekostar den.

För ledningssamordning i Katrineholms kommun kontakta Nätförvaltare [REDACTED]

Hälsningar

[REDACTED]
Telia Elskyddsärenden |
Koncessioner – Samråd – Remisser –
Markpotentialer – Skyddsåtgärder

INFRA – TechSolutions

Telia Company

[REDACTED]@skanova.se
elskydd@skanova.se

www.teliacompany.com
Fabriksgatan 22 Örebro

Telia Company AB, Stockholm 556103-4249

This email may contain information which is privileged or protected against unauthorized disclosure or communication. If you are not the intended recipient, please notify the sender and delete this message and any attachments from your system without producing, distributing or retaining copies thereof or disclosing its contents to any other person.

Telia Company processes emails and other files that may contain personal data in accordance with Telia Company's [Privacy Policy](#).

2021-03-25

Sweco Sverige AB

Att: [REDACTED]

Box 340 44

100 26 Stockholm

katrineholm@sweco.se

hedenlunda@sweco.se

Synpunkter gällande 130 kV-ledning mellan Hedenlunda och Katrineholm

Som intresseorganisation för markägare har vi tagit del av samrådsunderlag från Vattenfall Eldistribution AB (nedan Vattenfall) och vill härmed framföra våra synpunkter.

Bakgrund

Vattenfall Eldistribution har för avsikt att bygga ny 130 kV-luftledning mellan Hedenlunda och Katrineholm. Behovet anges vara sprunget ur ett enskilt bolags behov då Vattenfall hänvisar till ”kundens ökande effektbehov”. Behovet av de nya ledningarna är alltså sprungna ur ett enskilt bolags behov och därmed inte utifrån allmänhetens behov av en förstärkt elförsörjning.

Minsta möjliga påverkan

När en kraftledning ska byggas gäller särskilda krav enligt miljöbalken om att bästa möjliga teknik ska väljas med hänsyn till bland annat produktionsmark, naturmiljö, hälsa och byggnation enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Vattenfalls samrådsunderlag tar förvisso upp frågan om markkabel men förefaller ändå att utesluta alternativet med markkabel utan någon djupare analys.

Vattenfall följer således inte miljöbalken gällande att välja bästa möjliga teknik. Vattenfall visar inte att det är tekniskt omöjligt att använda sig av markförlagd kabel eller redovisar att det är tekniskt nödvändigt med luftburen ledning. Vattenfall redovisar enbart att det är komplicerat med kabel.

Det är anmärkningsvärt och orimligt att Vattenfall enbart beaktar etableringen och förläggningen av ledningarna vilket är en övergående fas. Etableringen med markkabel må vara komplicerad och det må innebära ett stort markintrång men detta skall sättas i relation till det intrång som markägaren med en

luftburen ledning kommer erfara varje år, vid var tids brukande av jord- och skogsbruket.

Vattenfall skall utreda närmre, i enligt med gällande rätt, alternativet med markförlagd kabel. Att enbart avvisa det markförlagda alternativet med att det är komplicerat överensstämmer inte med miljöbalkens skyddsregler. Dessutom skall valet av luftburen kraftledning motiveras och tydliggöras med ett underlag som belyser varför ett luftburet teknikval görs med hänsyn till vad som skrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken.

I miljöskrivningarna saknas text om huruvida miljöfarliga ämnen kommer att användas och hanteras. Används till exempel kreosot som impregneringsmedel i markankare eller stolpar? Det finns heller inget omnämnt om behovet av uppföljningsprogram för miljöfarligt avfall, med insyn av en oberoende organisation.

Pågående markanvändning

Enligt 3 kap 4 § miljöbalken är jord- och skogsbruket av nationell betydelse. Vattenfall saknar underlag för bedömningar hur möjligheten att bedriva rationellt jord- och skogsbruk påverkas av luftburen ledning i jämförelse med markkabel. Vidare saknas underlag hur hushållning med brukningsvärd jordbruksmark påverkas av såväl val av teknik som planerade ledningsstråk.

Jordbruk och djurhållning - brukningshinder

Luftledningarnas stolpfundament orsakar direkta odlingshinder på den åkermark som passeras av luftledning, vilket i regel innebär produktionsförluster. Detta markintrång består inte enbart av den yta som upptas av en ledningsstolpe, dess fundament och eventuella stolpstag utan också de merkostnader och den nedsatta växtproduktion som uppstår till följd av skyddsområdet intill ledningsfundament/stag och den markpackning som uppstår när lantbruksmaskiner behöver vända intill ledningsfundamenten. Restriktioner för markanvändning under en luftledning försvårar och förhindrar likväl utförandet av åtgärder såsom konstbevattning mm.

Livsmedelsstrategin

Den nationella livsmedelsstrategin har målet att öka Sveriges produktion av livsmedel. Jordbrukets möjligheter till en ökad livsmedelsproduktion påverkas negativt av luftledning vilket även fastslagits av mark- och miljödomstolen som fastställde Energimarknadsinspektionens beslut att förbjuda E.ON att bygga 130 kV luftledning över högproduktiv jordbruksmark i Skåne. Rättsfallet belyser att inte enbart investeringskostnader ska beaktas i kalkylen. Domstolen bedömde att de hinder som luftledningen innebär för brukandet av

åkrarna är för stora sett över ledningens livslängd, som i detta fall beräknades till 100 år. Vidare ansågs det rimligt att välja markkabel eftersom merkostnaden för markkabel uppvägs av nyttan för lantbruket. Markförlagda ledningar utgör ett mer marksnålt alternativ vilket därmed bidrar till att nå målen i livsmedelsstrategin.

Landskapsbild

De nu planerade ledningsstråken går genom såväl skogsmark som öppen mark i form av odlings- och hagmark. Under lång tid har marken brukats och levererat mat och foder. Det öppna landskapet är signifikant för Sverige och tillför höga biologiska värden. Stråken som planeras gå genom skog är värd att bevara för den klimatriktiga virkesproduktionen och bevarande av naturvärden. Luftburna ledningar inom området kommer att fördyra brukandet, öka miljöbelastningen samt försämra skördarna.

Luftledningarna blir ett synligt inslag i landskapet. Speciellt om byggnation med gitterstolpar väljs. Gitterstolpar sträcker sig ofta ovanför trädlinjen och syns i landskapet på ett helt annat sätt än portalstolpar. Portalstolpar har å andra sidan ett större behov av mark eftersom byggnation sker på bredden. Valet av stolpe är därför inte helt okomplicerat. Oavsett val medför ledningarna stora konsekvenser för landskapsbilden.

En kraftledning i ett öppet landskap innebär både ett visuellt och ett elektromagnetiskt intrång på fastigheter som ligger i närheten av kraftledningen. Vidare orsakar störningarna en betydande nedsättning av marknadsvärdet på berörda fastigheter.

Fördelar markkabel

- Påverkar inte framtida utveckling av fastighet och bygd.
- Bättre produktionsförutsättningar. Jordbruk kan bedrivas i stort sett utan påverkan med markkabel förutom i etableringsfasen.
- Minskat markintrång.
- Mindre klimatpåverkan.
- Mindre påverkan elektromagnetiska fält.
- Påverkar inte kulturmiljön eller friluftsliv.
- Påverkar inte landskapsbilden eller sänker fastighetens värde.
- Utebliven trädsäkring samt underhåll av skogsgator uteblir vilket är en kostnad som Vattenfall bör beakta i sin kalkyl.
- Lägre risk för yttre sabotage av elledningen. En stolpe är sårbar i sammanhanget.

Sammanfattningsvis

Merkostnaden och komplexiteten med markförlagd kabel vägs mer än väl upp av den fördyrade brukningen av åkermarken, den minskade produktionen i skog och åkermark, förstörande av landskapsbilden och mer omfattande magnetfält som en luftledning skulle orsaka. Vattenfall ska inte enbart beakta investeringskostnaden i sin kalkyl vid val av bästa möjliga teknik utan en samhällsekonomisk beräkning ska ligga till grund för beslut om kabel eller luftledning. Beräkningen ska bygga på samhällsvärdet av:

- Skog ur produktion, (förädlingsvärde, betydelse för sysselsättning samt koldioxidupptag).
- Ledningens påverkan på landskapet/brukningshinder/byggnationshinder.
- Ökad elektromagnetisk strålning vilket försvårar bostadsbyggande och företagande.

Den föreslagna ledningsdragningen drivs i första hand utifrån ett kommersiellt bolags vinstintressen och är således inte ett allmännyttigt projekt av intresse för staten. Denna omständighet bör avspeglas i såväl val av teknik som i ersättning till berörda fastighetsägarna för det fall att ledningarna kommer till stånd. De negativa konsekvenserna för de enskilde markägarna skall till det yttersta minimeras.

Bästa möjliga teknik ska enligt miljöbalken väljas som orsakar minsta möjliga skada och påverkan på produktion, landskap, människors hälsa och miljö. Den lösning som ger minst påverkan på omgivningen och lägst total samhällskostnad bör väljas. Vattenfall har i ett alltför tidigt skede avskrivit möjligheten till markförlagd kabel och bör inhämta ytterligare kunskap för sitt fortsatta arbete.

Utöver ovan nämnda synpunkten är det med bestörthet jag får höra från våra medlemmar om samrådets genomförande. Att göra detta under en pandemi där man inte får träffas är anmärkningsvärt, många sakägare är gamla och hanterar ej, eller i värsta fall saknar modern teknik för att kunna medverka. Att vattenfall dessutom omöjliggör muntliga yttranden genom mikrofon på samrådet är inget annat än skandal, från ett statligt bolag förväntar man sig en betydligt högre nivå.

Med vänlig hälsning

████████████████████

Ordf LRF Flen

2021-03-25

Sweco Sverige AB

Att: [REDACTED]

Box 340 44

100 26 Stockholm

katrineholm@sweco.se

hedenlunda@sweco.se

Synpunkter gällande 130 kV-ledning mellan Hedenlunda och Katrineholm

Som intresseorganisation för markägare har vi tagit del av samrådsunderlag från Vattenfall Eldistribution AB (nedan Vattenfall) och vill härmed framföra våra synpunkter.

Bakgrund

Vattenfall Eldistribution har för avsikt att bygga ny 130 kV-luftledning mellan Hedenlunda och Katrineholm. Behovet anges vara sprunget ur ett enskilt bolags behov då Vattenfall hänvisar till ”kundens ökande effektbehov”. Behovet av de nya ledningarna är alltså sprungna ur ett enskilt bolags behov och därmed inte utifrån allmänhetens behov av en förstärkt elförsörjning.

Minsta möjliga påverkan

När en kraftledning ska byggas gäller särskilda krav enligt miljöbalken om att bästa möjliga teknik ska väljas med hänsyn till bland annat produktionsmark, naturmiljö, hälsa och byggnation enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. Vattenfalls samrådsunderlag tar förvisso upp frågan om kabel men förefaller ändå att utesluta alternativet med kabel utan någon djupare analys.

Vattenfall följer inte miljöbalken gällande att välja bästa möjliga teknik. Vattenfall visar inte att det är tekniskt omöjligt att använda sig av markförlagd kabel eller redovisar att det är tekniskt nödvändigt med luftburen ledning. Vattenfall redovisar enbart att det är komplicerat med kabel.

Det är anmärkningsvärt och orimligt att Vattenfall enbart beaktar etableringen och förläggningen av ledningarna vilket är en övergående fas. Etableringen med markkabel må vara komplicerad och det må innebära ett stort markintrång men detta skall sättas i relation till det intrång som markägaren med en

luftburen ledning kommer erfara varje år, vid var tids brukande av jord- och skogsbruket.

Vattenfall skall utreda närmre, i enligt med gällande rätt, alternativet med markförlagd kabel. Att enbart avvisa det markförlagda alternativet med att det är komplicerat överensstämmer inte med miljöbalkens skyddsregler. Dessutom skall valet av luftburen kraftledning motiveras och tydliggöras med ett underlag som belyser varför ett luftburet teknikval görs med hänsyn till vad som skrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken.

I miljöskrivningarna saknas text om huruvida miljöfarliga ämnen kommer att användas och hanteras. Används till exempel kreosot som impregneringsmedel i markankare eller stolpar? Det finns heller inget omnämnt om behovet av uppföljningsprogram för miljöfarligt avfall, med insyn av en oberoende organisation.

Pågående markanvändning

Enligt 3 kap 4 § miljöbalken är jord- och skogsbruket av nationell betydelse. Vattenfall saknar underlag för bedömningar hur möjligheten att bedriva rationellt jord- och skogsbruk påverkas av luftburen ledning i jämförelse med markkabel. Vidare saknas underlag hur hushållning med brukningsvärd jordbruksmark påverkas av såväl val av teknik som planerade ledningsstråk.

Jordbruk och djurhållning - brukningshinder

Luftledningarnas stolpfundament orsakar direkta odlingshinder på den åkermark som passeras av luftledningar, vilket i regel innebär produktionsförluster. Detta markintrång består inte enbart av den yta som upptas av en ledningsstolpe, dess fundament och eventuella stolpstag utan också de merkostnader och den nedsatta växtproduktion som uppstår till följd av skyddsområdet intill ledningsfundament/stag och den markpackning som uppstår när lantbruksmaskiner behöver vända intill ledningsfundamenten. Restriktioner för markanvändning under en luftledning försvårar och förhindrar likväl utförandet av åtgärder såsom konstbevattning mm.

Livsmedelsstrategin

Den nationella livsmedelsstrategin har målet att öka Sveriges produktion av livsmedel. Jordbrukets möjligheter till en ökad livsmedelsproduktion påverkas negativt av luftledningar vilket även fastslagits av mark- och miljödomstolen som fastställde Energimarknadsinspektionens beslut att förbjuda E.ON att bygga 130 kV luftledning över högproduktiv jordbruksmark i Skåne. Rättsfallet belyser att inte enbart investeringskostnader ska beaktas i kalkylen. Domstolen bedömde att de hinder som luftledningen innebär för brukandet av

åkrarna är för stora sett över ledningens livslängd, som i detta fall beräknades till 100 år. Vidare ansågs det rimligt att välja markkabel eftersom merkostnaden för markkabel uppvägs av nyttan för lantbruket. Markförlagda ledningar utgör ett mer marksnålt alternativ vilket därmed bidrar till att nå målen i livsmedelsstrategin.

Landskapsbild

De nu planerade ledningsstråken går genom såväl skogsmark som öppen mark i form av odlings- och hagmark. Under lång tid har marken brukats och levererat mat och foder. Det öppna landskapet är signifikant för Sverige och tillför höga biologiska värden. Stråken som planeras gå genom skog är värd att bevara för den klimatriktiga virkesproduktionen och bevarande av naturvärden. Luftburna ledningar inom området kommer att fördyra brukandet, öka miljöbelastningen samt försämra skördarna.

Luftledningarna blir ett synligt inslag i landskapet. Speciellt om byggnation med gitterstolpar väljs. Gitterstolpar sträcker sig ofta ovanför trädlinjen och syns i landskapet på ett helt annat sätt än portalstolpar. Portalstolpar har å andra sidan ett större behov av mark eftersom byggnation sker på bredden. Valet av stolpe är därför inte helt okomplicerat. Oavsett val medför ledningarna stora konsekvenser för landskapsbilden.

En kraftledning i ett öppet landskap innebär både ett visuellt och ett elektromagnetiskt intrång på fastigheter som ligger i närheten av kraftledningen. Vidare orsakar störningarna en betydande nedsättning av marknadsvärdet på berörda fastigheter.

Fördelar markkabel

- Påverkar inte framtida utveckling av fastighet och bygd.
- Bättre produktionsförutsättningar. Jordbruk kan bedrivas i stort sett utan påverkan med markkabel förutom i etableringsfasen.
- Minskat markintrång.
- Mindre klimatpåverkan.
- Mindre påverkan elektromagnetiska fält.
- Påverkar inte kulturmiljön eller friluftsliv.
- Påverkar inte landskapsbilden eller sänker fastighetens värde.
- Utebliven trädsäkring samt underhåll av skogsgator uteblir vilket är en kostnad som Vattenfall bör beakta i sin kalkyl.
- Lägre risk för yttre sabotage av elledningen. En stolpe är sårbar i sammanhanget.

Sammanfattningsvis

Merkostnaden och komplexiteten med markförlagd kabel vägs mer än väl upp av den fördyrade brukningen av åkermarken, den minskade produktionen i skog och åkermark, förstörande av landskapsbilden och mer omfattande magnetfält som en luftledning skulle orsaka. Vattenfall ska inte enbart beakta investeringskostnaden i sin kalkyl vid val av bästa möjliga teknik utan en samhällsekonomisk beräkning ska ligga till grund för beslut om kabel eller luftledning. Beräkningen ska bygga på samhällsvärdet av:

- Skog ur produktion, (förädlingsvärde, betydelse för sysselsättning samt koldioxidupptag).
- Ledningens påverkan på landskapet/brukningshinder/byggnationshinder.
- Ökad elektromagnetisk strålning vilket försvårar bostadsbyggande och företagande.

Den föreslagna ledningsdragningen drivs i första hand utifrån ett kommersiellt bolags vinstintressen och är således inte ett allmännyttigt projekt av intresse för staten. Denna omständighet bör avspeglas i såväl val av teknik som i ersättning till berörda fastighetsägarna för det fall att ledningarna kommer till stånd. De negativa konsekvenserna för de enskilde markägarna skall till det yttersta minimeras.

Bästa möjliga teknik ska enligt miljöbalken väljas som orsakar minsta möjliga skada och påverkan på produktion, landskap, människors hälsa och miljö. Den lösning som ger minst påverkan på omgivningen och lägst total samhällskostnad bör väljas. Vattenfall har i ett alltför tidigt skede avskrivit möjligheten till markförlagd kabel och bör inhämta ytterligare kunskap för sitt fortsatta arbete.

Med vänlig hälsning

██████████

Ordf LRF Katrineholm

2021-03-26

Sweco Sverige AB
Att: [REDACTED]
Box 340 44
100 26 Stockholm

katrineholm@sweco.se
hedenlunda@sweco.se

LRF Södermanland har tagit del av samrådsunderlag avseende ny regionnätledning mellan Hedenlunda och Katrineholm från Vattenfall Eldistribution AB (nedan Vattenfall) och vill härmed framföra följande synpunkter för att byggnationen ska ske på ett rättssäkert och godtagbart sätt för berörda markägare.

LRF:s uppfattning är att jord- och skogsbruket i så hög utsträckning som möjligt ska vara ostört av kraftledningar. Kraftledningsgator kräver stora arealer och förutom att begränsa och försvåra jord- och skogsbruksproduktionen påverkas fastigheternas och ibland hela samhällens utvecklingsmöjligheter eftersom ledningarna skapar fysiska barriäreffekter och elektromagnetiska fält. LRF förespråkar att markförlagda ledningar, i den mån det är möjligt, alltid ska förläggas framför luftburna ledningar. Vidare förespråkar LRF att nya kraftledningar i möjligaste mån ska följa redan ianspråktaga ledningsgator. Där luftledning ändå måste byggas förordar LRF stolpteknik som är låg och inte tar mer mark i anspråk än nödvändigt.

I samrådsunderlaget är det otydligt varför elledningen behöver byggas. I bakgrunden hänvisas till en förstärkning av regionens elnät, medan det i den närmare beskrivningen samt nollalternativet hänvisas till "Kundens ökande effektbehov". LRF undrar därför om ledningen verkligen utgör ett allmänt intresse eller är sprungen ur ett specifikt företags enskilda intresse? Om ledningen byggs för ett enskilt bolags utökade effektbehov anser LRF att detta ska beaktas vid såväl val av teknik som ersättningen till de berörda markägarna.

LRF har även fått synpunkter från sakägare att samrådet inte varit tillgängligt för alla. Den information som skickats ut har innehållit e-postadresser och webb-adresser. För den som inte har tillgång till dator och smartphones har inte

funnits någon kontaktväg att få reda på mer information. LRF Södermanland anser därför att samrådet inte genomförts på ett korrekt sätt.

LRF har svårt att följa sökandens väg i processen och var just denna process befinner sig. Enligt punkten 1 i underlaget är detta ett avgränsingssamråd. Under punkten 2 visas en schematisk bild över Tillståndsprocessen (figur 2). Att frånga undersökningssamrådet och hoppa fram och tillbaka i den schematiska bilden kan knappast vara vad lagstiftaren avsett och skapar en osäkerhet samt en dålig följbärhet för sakägarna. Det är extra viktigt att det schema som utgör en del av samrådsunderlaget följs, processen är svår nog att förstå ändå. De svårigheter som Vattenfalls avsteg medför förstärks av den information som antecknats i de tre första styckena under avsnitt 1.1

LRF ställer sig frågande till att samrådet delats upp i två delar. Det försvårar överblicken över projektet. LRF betraktar samråden som ett projekt och lämnar därför samma svar på båda samråden. LRF begära också att Vattenfall håller sig till angiven ordning och behandlar de ledningar som antecknas under 1.1. i ett enda sammanhang.

Ersättning och ombud

När en kraftledning byggs påverkas många markägare på ett flertal sätt. I vissa fall genom att man ser sig tvungna att lösa in sin bostad eller hela sin fastighet. Merparten av markägarna driver till vardags jord- och skogsbruk och har ingen eller ringa erfarenhet av intrång av denna typ. Det är därför viktigt för Vattenfall att förstå den osäkerhet och oro som råder bland markägare samt att vara lyhörd för dem som känner behov av stöd och hjälp. I spåren av pandemin är det svårt att genomföra samråd på ett rättssäkert sätt. Detta är viktigt att Vattenfall beaktar och möjliggör för deltagande i främst digitala samrådsmöten, men även fysiska, ”Corona-säkrade” möten utomhus.

LRF vill därför betona vikten av att Vattenfall erbjuder sig att bekosta ombudskostnader i de fall där så många markägare önskar. Risken finns annars att markägare som inte känner sig trygga i processen i slutändan kan komma att överklaga ersättningsbeslut. Det kommer i sin tur att innebära långa processer i mark- och miljödomstol där Vattenfall är skyldiga att ersätta ombudskostnaderna för de enskilda. Mot bakgrund av detta finns det därför både tidsmässiga och ekonomiska vinningar att göra genom att erbjuda markägare möjligheten till juridisk hjälp vid byggandet av den nya 130 kV-ledningen. Maktförhållandet är synnerligen ojämnt och det är essentiellt att samhället, som i detta fall representeras av Vattenfall, ger dem som måste släppa till mark till samhället den hjälp de behöver.

Expropriationslagens grundprincip vilar på att fastighetsägaren ska hållas skadeslös för minskningen av fastighetens marknadsvärde vid markinträng. Vi vill här påminna Vattenfall om att få intrångsdrabbade markägare är nöjda med ersättningen. Det beror bland annat på att verksamhetsutövaren har anpassat sin verksamhet utefter markinnehavet och ett kraftledningsintrång kan, oaktad ersättning, få stora konsekvenser för den fortsatta verksamheten och dess möjligheter till utveckling. I den samhällsekonomiska analys som nyligen togs fram av Anthesis Group pekas på att det är just de drabbade sakägarna som får stå för en stor del av kostnaden när luftledningar byggs.

Besiktning samt återställande av mark

En annan viktig del av arbetet med byggande av kraftledningar är återställande av marken efter arbetets slutförande. Besiktning av genomfört arbete och återställd mark bör innefatta markägaren och inte enbart utföras mellan Vattenfall och entreprenören. Fastighetsägare erfar alltför ofta grödskador, körskador på väg samt diken och jordbruksmark som inte återställts på rätt sätt. LRF anser det erforderligt att markägare erbjuds att delta i besiktningen eftersom denne besitter särskild kunskap och kännedom om marken och att markägaren samtidigt ges en möjlighet att föra fram synpunkter om återställning av marken är otillfredsställande.

Minsta möjliga påverkan

Vattenfall följer inte miljöbalken 2 kap. 3 § gällande att välja bästa möjliga teknik. Vattenfall visar inte att det är tekniskt omöjligt att använda sig av markförlagd ledning eller redovisar att det är tekniskt nödvändigt med luftburen ledning. Vattenfall redovisar enbart att det är komplicerat med markkabel. Se under 3.2 Luftledning/markkabel. De experter LRF har kontakt med hävdar att markkabel inte är ett problem på det sätt som Vattenfall hävdar. T.ex. är resonansfenomen ofta enkla att bygga bort av en anläggare som har kompetens inom området.

LRF har svårt att förstå Vattenfalls påstående ” Som försiktighetsprincip och för att leva upp till likabehandling av markägare och övriga berörda intressenter, kan kabel därför bara accepteras där fysiskt utrymme för luftledning saknas.” Innebär det att Vattenfall anser att om en sakägare får luftledning ska alla ha luftledning? BAT ur miljö- och klimatperspektiv pekar mot markkabel och då borde försiktighetsprincipen och likabehandling av markägare innebära luftledning inte kan accepteras annat än i undantagsfall och markkabel är standard.

Det är anmärkningsvärt att Vattenfall enbart beaktar etableringen och förläggningen av ledningarna vilket är en övergående fas. Etableringen

medmarkkabel må vara komplicerad och det må innebära ett stort markintrång men detta ska sättas i relation till det intrång som markägaren med en luftburen ledning kommer erfara varje år, vid var tids brukande av jord- och skogsbruket.

Vattenfall ska utreda närmre, i enlighet med gällande rätt, alternativet med markförlagd kabel. Att enbart avvisa det markförlagda alternativet med att det är komplicerat överensstämmer inte med miljöbalkens skyddsregler. Dessutom ska valet av luftburen kraftledning motiveras och tydliggöras med ett underlag som belyser varför ett luftburet teknikval görs med hänsyn till vad som skrivs i 2 kap. 3 § miljöbalken.

Vattenfalls påstående på s 9 ”Sammantaget är luftledning det generellt ”bästa valet av teknik” (BAT) för Vattenfall som nätägare.” kan inte LRF bestrida. Men termen BAT används normalt inte i sammanhang där det enskilda företags intressen beskrivs. Utan i sammanhang där det beskrivs vad som är bäst för miljön/klimatet eller ur ett samlat hållbarhetsperspektiv. Vad gäller BAT ur hållbarhetsperspektivet så är markkabel det bästa alternativet. För att använda Vattenfalls retorik så är även BAT för sakägarna en markkabel.

Tillämpliga domar

Enligt 3 kap 4 § miljöbalken är jord- och skogsbruket av nationell betydelse. Vattenfall saknar underlag för bedömningar hur möjligheten att bedriva rationellt jord- och skogsbruk påverkas av luftburen ledning i jämförelse med markkabel. Vidare saknas underlag hur hushållning med brukningsvärd jordbruksmark påverkas av såväl val av teknik som planerade ledningsstråk. Ledningen måste således prövas mot hushållningsbestämmelserna i 3 kap. 4 § miljöbalken.

I mål nr M 7546-16 (Nacka Tingsrätt, Mark- och miljödomstolen dom 2018-06-20) fick E.ON. avslag på att bygga på högproduktiv jordbruksmark utanför Kristianstad eftersom värdet av långsiktig matproduktion ansågs motivera merkostnaden av markkabel. Rättsfallet belyser således att inte enbart investeringskostnader ska beaktas i kalkylen. Domstolen bedömde att de hinder som luftledningen innebär för brukandet av åkrarna är för stora sett över ledningens livslängd, som i detta fall beräknades till 100 år.

Således torde det ankomma på Vattenfall, i egenskap av sökanden, att visa att kriteriet om behov av en ny ledning inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 april 2018 i målen 5481-17).

Hur påverkas den brukningsvärda jordbruksmarken ur ett 100-årigt perspektiv i det planerade projektet? Hur kommer stolpar och stag i det planerade projektet

att försvåra användningen av rampbevattning och annan modern teknik som kan komma att utvecklas inom jordbruket framöver?

Jordbruk och djurhållning - bruksnedsättningar

Luftledningarnas stolpfundament orsakar direkta odlingsnedsättningar på den åkermark som passerar av luftledningar, vilket i regel innebär produktionsförluster. Detta markintrång består inte enbart av den yta som upptas av en ledningsstolpe, dess fundament och eventuella stolpstag utan också de merkostnader och den nedsatta växtproduktion som uppstår till följd av skyddsområdet intill ledningsfundament/stag och den markpackning som uppstår när lantbruksmaskiner behöver vända intill ledningsfundamenten. Restriktioner för markanvändning under en luftledning försvårar och förhindrar likväl utförandet av åtgärder såsom konstbevattning mm.

Nationell och regional livsmedelsstrategi

Den nationella livsmedelsstrategin har målet att öka Sveriges produktion av livsmedel. Jordbrukets möjligheter till en ökad livsmedelsproduktion påverkas negativt av luftledningar vilket även fastslagits av mark- och miljödomstolen i ovan nämnd dom. Markförlagda ledningar utgör ett mer marksnålt alternativ vilket därmed bidrar till att nå målen i livsmedelsstrategin. Förutom den nationella livsmedelsstrategin har region Södermanland antagit en regional livsmedelsstrategi. Den regionala livsmedelsstrategin fokuserar på de utmaningar och möjligheter som finns i Södermanland och arbetar för att de regionalt ska kunna bidra till det nationella målet.

Landskapsbild

De nu planerade ledningsstråken går genom såväl skogsmark som öppen mark i form av odlings- och hagmark. Under lång tid har marken brukats och levererat mat och foder. Det öppna landskapet är signifikant för Sverige och tillför höga biologiska värden. Stråken som planeras gå genom skog är värd att bevara för den klimatriktiga virkesproduktionen och bevarande av naturvärden. Luftburna ledningar inom området kommer att fördyra brukandet, öka miljöbelastningen samt försämra skördarna.

Luftledning blir ett synligt inslag i landskapet. Speciellt om byggnation med gitterstolpar väljs. Gitterstolpar sträcker sig ofta ovanför trädlinjen och syns i Landskapet på ett helt annat sätt än portalstolpar. Portalstolpar har å andra sidan ett större behov av mark eftersom byggnation sker på bredden. Valet av stolpe är därför inte helt okomplicerat. Oavsett val medför ledningarna stora konsekvenser för landskapsbilden. Materialet i stolpar ska beaktas så eventuell luftledning byggs med val av bästa teknik med hänsyn till miljön.

En kraftledning i ett öppet landskap innebär både ett visuellt och ett elektromagnetiskt intrång på fastigheter som ligger i närheten av kraftledningen. Vidare orsakar störningarna en betydande nedsättning av marknadsvärdet på berörda fastigheter.

Samhällsekonomisk analys

Vid kraftledningsbyggnad beräknas ersättning till berörda markägare för de intrång som ledningen orsakar samt kostnad för förläggning/byggande av ledningen. Det saknas däremot beräkningar för de samhällsekonomiska värden som tas ur produktion under ledningens livslängd.

Energimarknadsinspektionen har, på regeringens uppdrag, författat en rapport, ”Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el” (Ei R2018:06). Rapporten belyser samhällsekonomiska analyser som just nu utreds i den pågående nätkoncessionsutredningen där LRF sitter med som expert

Mot bakgrund av att elledningar byggs med sekellång tidshorisont anser LRF att följande samhällsvärden ska beaktas.

- Utebliven produktion från jord- och skogsbruk. Såväl förädlingsvärdet som värdet av koldioxidbindning samt sysselsättning under ledningens livslängd om 100 år.
- Ledningens påverkan på landskapet samt bruks- och byggnationshinder.
- Ökad elektromagnetisk strålning vilket försvårar såväl bostadsbyggnad som företagande.

Vidare anser LRF att kostnaden för drift och underhåll av en markkabel vs luftledning ska redovisas och beaktas. Vid luftledning bör bl.a. kostnaden för kalröjning av ledningsgata, fällning av farliga träd och helikopterbesiktning utgöra underlag vid den samlade bedömningen av bästa möjliga teknik och vid prövning av hushållningsbestämmelserna i miljöbalken.

Fördelar markkabel

För minsta påverkan på jord- och skogsproduktionen och i linje med den nationella och regionala livsmedelsstrategin bör markkabel förläggas där så är möjligt. Nedan redovisas några av de fördelar LRF kan se med markkabel:

- Påverkar inte framtida utveckling av fastighet och bygd.
- Bättre produktionsförutsättningar. Jordbruk kan bedrivas i stort sett utan påverkan med markkabel förutom i etableringsfasen.
- Minskat markintrång.

- Mindre klimatpåverkan.
- Mindre påverkan elektromagnetiska fält.
- Påverkar inte kulturmiljön eller friluftsliv.
- Påverkar inte landskapsbilden eller sänker fastighetens värde.
- Utebliven trädsäkring samt underhåll av skogsgator.
- Lägre risk för yttre sabotage av elledningen. En stolpe är sårbar i sammanhanget.

Sammanfattningsvis

Merkostnaden och komplexiteten med markförlagd kabel vägs mer än väl upp av den fördrjade brukningen av åkermarken, den minskade produktionen i skog och åkermark, förstörande av landskapsbilden och mer omfattande magnetfält som en luftledning skulle orsaka. Vattenfall ska inte enbart beakta investeringskostnaden i sin kalkyl vid val av bästa möjliga teknik utan en samhällsekonomisk beräkning ska ligga till grund för beslut om kabel eller luftledning.

De föreslagna ledningsdragningarna drivs i första hand utifrån ett kommersiellt bolags vinstintressen och är således inte ett allmännyttigt projekt av intresse för staten. Denna omständighet bör avspeglas i såväl val av teknik som i ersättning till berörda markägarna. De negativa konsekvenserna för de enskilda markägarna skall till det yttersta minimeras.

Bästa möjliga teknik ska enligt miljöbalken väljas som orsakar minsta möjliga skada och påverkan på produktion, landskap, människors hälsa och miljö. Den lösning som ger minst påverkan på omgivningen och lägst total samhällskostnad bör väljas. Vattenfall har i ett alltför tidigt skede avskrivit möjligheten till markförlagd kabel och bör inhämta ytterligare kunskap för sitt fortsatta arbete.

LRF anser att projektet kommer ha betydande miljöpåverkan och att en MKB därför ska upprättas för projektet.

Med vänlig hälsning

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

██████████

Ordförande LRF Södermanland

██████████

Regionchef LRF Öst